

REGIOPLAN AANPAK LAAGGELETTERDHEID 2020-2024

Achterhoek

Het kunnen toepassen van taal-
reken- en digitale vaardigheden is
een voorwaarde om de weg te
vinden in nieuwe situaties.

Kortom: om te kunnen blijven
MEEDOEN

Voorwoord Ab Reijgersberg

Als taalambassadeur heb ik de afgelopen 7 jaar bij verschillende instanties mijn verhaal verteld, met de bedoeling om meer bekendheid te geven aan wat laaggeletterdheid is en wat het met je doet als mens.

Laaggeletterden zijn mensen die moeite hebben met begrijpend lezen of net niet genoeg digivaardig zijn om zich zelfstandig te redden in deze maatschappij, maar die beslist niet dom zijn.

Laaggeletterdheid wordt vaak in stand gehouden door hulp vanuit hun omgeving.

Ikzelf was zo'n persoon die veel moeite had met begrijpend lezen, en ik schaamde me om dit aan de buitenwereld te vertellen. Want dan word je dom gevonden en dat wil je niet. Daarom droeg ik altijd een geheim bij me dat ik niet durfde te delen met anderen. Op mijn 52ste heb ik besloten om weer naar school te gaan om mezelf meer kansen te geven op de arbeidsmarkt, want met een lagere school niveau kom je tegenwoordig niet zo ver. Het heeft me dan ook veel moeite gekost om deze stap te zetten vanwege mijn schaamte, omdat ik zo moeilijk kon leren. Eenmaal op school viel de schaamte van mij af, want er zaten meer mensen met dezelfde moeilijkheden in mijn klas. En ik maar denken dat ik op die leeftijd de enige was, maar het zijn in Nederland ongeveer 2,5 miljoen mensen van Nederlandse afkomst die hiermee moeite hebben. Na twee jaar les, dat hield in 6 uur in de week naar school, heb ik mijzelf op Mavo niveau opgewerkt en nu kan ik van mezelf zeggen dat ik een ex-laaggeletterde ben.

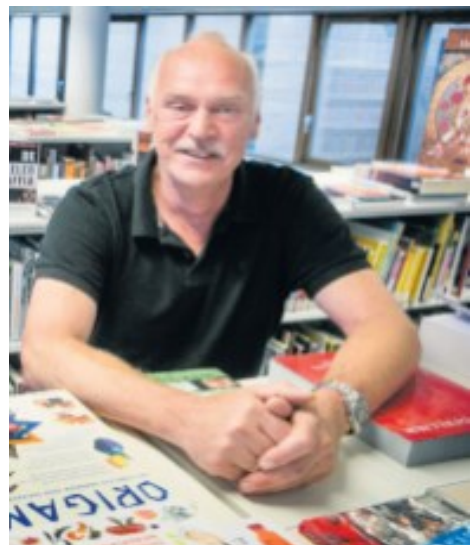
Zou dit nieuwe beleidsplan gaan werken? Dat is de grote vraag. Wel als de instanties het in hun taakomschrijving hebben staan en zich ervan bewust zijn dat ze er mensen mee helpen zich verder te ontplooiën. Wat houdt dit in? Zij krijgen meer zelfvertrouwen, worden zelfstandiger, worden digivaardiger en hebben meer kansen op de arbeidsmarkt. Ook de maatschappelijke kosten worden minder. Dit zijn toch genoeg redenen om hiermee aan de slag te gaan.

Als taalambassadeur trek ik volle zalen voor hen die mijn verhaal willen horen, en na afloop krijg ik een groot applaus en complimenten zoals: "Wat goed dat je dit gedaan hebt!"

Maar wat ik werkelijk wil, is dat het applaus voor alle instanties is die het lef hebben om laaggeletterdheid hoog op hun agenda te zetten zodat de Achterhoek in 2030 de meest geletterde regio is.

Maak met taal jouw toekomst!

Ab Reijgersberg
Taalambassadeur Stichting ABC

Inhoudsopgave

Voorwoord Ab Reijgersberg	1
Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	3
1.1. Leeswijzer	4
2. Doelstellingen.....	6
2.1 Doelstellingen van het Rijk	6
2.2 Regionale ambitie en doelstellingen voor de periode 2020 tot en met 2024	7
3. Laaggeletterdheid.....	9
3.1 Wat is het?.....	9
3.2. Om hoeveel mensen gaat het?	10
3.3. Wie hoort bij de doelgroep laaggeletterden?	11
3.4 Subgroepen laaggeletterden in de Achterhoek	13
3.5 Waar loopt iemand van de doelgroep tegenaan?	14
4. Wat gaan we doen om de gestelde doelen tot en met 2024 te realiseren?.....	16
4.1 Regierol gemeente en koppeling met brede sociaal domein.....	17
4.2 Goede netwerkstructuur	20
4.3 Monitoring op proces en kwaliteit	21
4.4. Een duidelijke groei van het aantal deelnemers, specifiek aandacht voor NT1	23
5. Regionale regie en financiën	27
5.1 Regionale regie	27
5.2. Financiën	27
Bijlage 1 – Begrippenlijst	29
Bijlage 2 – Samenhang met de diverse domeinen nader uitgewerkt	31
Financiële zelfredzaamheid	31
Participatie en werk.....	32
Gezondheid	33
Ontwikkeling en kansengelijkheid.....	34
Digitale vaardigheden.....	35
Wet Inburgering	36
Bijlage 3 – Tel mee met Taal (de 10 maatregelen).....	38

1. Inleiding

“Het lef hebben om laaggeletterdheid hoog op de agenda te zetten.”

De Achterhoekse gemeenten gaan deze uitdaging met Ab aan.

Heb je hier lef voor nodig dan?

De ervaring heeft geleerd van wel. Tot nu toe maken vooral laaggeletterden met Nederlands als tweede taal (NT2) gebruik van het aanbod om de basisvaardigheden te ontwikkelen.

Basisvaardigheden is een verzamelnaam van de vaardigheden die mensen minimaal op een bepaald niveau moeten beheersen, om mee te kunnen blijven doen in de samenleving. Naast taalbeheersing gaat het ook om reken- en digitale vaardigheden.

Het herkennen en oplossen van laaggeletterdheid bij mensen met Nederlands als moedertaal (NT1) wordt als moeilijk ervaren. Dat komt omdat een groot deel van de groep laaggeletterden het zelf moeilijk vindt om aan te geven dat hij of zij iets niet zo goed kan. ‘Men’ verwacht immers dat je dat wel kan.

Niet alleen de laaggeletterde zelf, maar ook de omgeving heeft vaak moeite met het checken en bespreken of iemand misschien geholpen wil worden om iets zelf te leren.

Jorik Huizinga, wethouder gemeente Doetinchem:

Als je moeite hebt met lezen, schrijven en/of rekenen dan kun je daar behoorlijk last van hebben in de maatschappij. In de Achterhoek willen we dat iedereen dezelfde kans heeft. Daarom zetten wij laaggeletterdheid hoog op de agenda. We willen niet alleen zo veel mogelijk laaggeletterden kennen, maar we willen vooral dat zij een passend leertraject volgen. Veel mensen hebben in meer of mindere mate last van het feit dat ze basisvaardigheden niet goed beheersen. Tegelijkertijd is het moeilijk om dat te erkennen. Ook is het niet eenvoudig om de stap te zetten er wat aan te doen. Vaak is de drempel waar mensen over moeten hoger dan we denken. Als iemand dan eenmaal stappen zet en onder begeleiding leert, dan blijkt het nieuwe kansen te bieden. Ambassadeur Ab Reijgersberg laat ons dat precies zien. In de laatste jaren is er in onze regio al veel gebeurd. We hebben een goed netwerk en het belang van het onderwerp wordt onderkend. We hebben alleen nog niet bereikt dat mensen, die vaak slechts een deel van de vaardigheden missen, zich voldoende uitgenodigd voelen om gebruik te maken van ons aanbod. In de komende vier jaar maken wij ons daar in de Achterhoek sterk voor. Doe je mee?”

Waarom dit plan?

Er is de afgelopen jaren hard gewerkt om aandacht voor laaggeletterdheid te krijgen. Ook is er een netwerk van organisaties die cursussen voor laaggeletterden aanbieden. Het Taalhuis Achterhoek is de spil en bij veel organisaties bekend.

Toch kan er nog veel verbeterd worden. Zoals al eerder aangegeven, lukt het nog maar zeer beperkt om mensen met Nederlands als moedertaal te begeleiden naar een leertraject. Dit komt deels doordat het herkennen en bespreken van laaggeletterdheid nog bij te weinig organisaties is opgenomen in het werkproces. Het Rijk heeft samen met de Nederlandse gemeenten afgesproken

dat gemeenten eind 2024 de regie hebben over de aanpak van laaggeletterdheid. Dit is ook een wens van veel organisaties die nu hard aan de bestrijding van laaggeletterdheid werken.

Er is nog sprake van versnippering in werkwijze en aanbod. Het kan nog beter en er is veel winst te behalen door een betere samenwerking tussen de partners.

Vanaf 2021 gaat de centrumgemeente opnieuw aanbesteden voor de middelen van de Wet Educatie en Beroepswijs (WEB) . Op basis van dit plan zullen gemeenten onder regie van de centrumgemeente een programma van eisen opstellen als voorwaarde voor de te verstrekken opdracht. Door de aanpak van laaggeletterdheid meer te koppelen aan diverse onderdelen van het sociaal domein, kunnen slimme verbindingen (inhoudelijk en financieel) gemaakt worden, zodat nog meer mensen een passend ontwikkeltraject kunnen volgen.

Daarnaast stelt het Rijk voor de periode 2020-2024 per regio extra middelen ter beschikking. Voorwaarde hiervoor is dat hiervoor een regionaal plan opgesteld wordt. De middelen worden besteed aan de voorbereiding en uitvoering van dit plan. Zie hiervoor hoofdstuk 5.

Totstandkoming van dit plan

Dit plan is tot stand gekomen in opdracht van het Wethoudersoverleg Werk en Inkomen van de Achterhoekse gemeenten.

Om de gestelde doelen in hoofdstuk 2 te realiseren, zijn resultaten vastgesteld. In die plan is beschreven wat de huidige stand van zaken is per resultaat en wat de komende jaren moet gebeuren. Input hiervoor is ontvangen via gesprekken met vertegenwoordigers van de volgende organisaties:

Gemeente Aalten, Gemeente Berkelland, Gemeente Bronckhorst, Gemeente Doetinchem, Gemeente Montferland, Gemeente Oost-Gelre, Gemeente Oude-IJsselstreek, Gemeente Winterswijk, Bibliotheek Oost-Achterhoek, Bibliotheek West-Achterhoek, Bibliotheek Montferland, Bibliotheek Achterhoekse Poort, Graafschap College, Werkgevers Service Punt Achterhoek, Sociale Dienst Oost Achterhoek, Laborijn, UWV en Leerwerkloket, Buurtplein BV, Figulus Welzijn, Stichting ABC, Stichting Lezen en Schrijven.

1.1. Leeswijzer

Wat staat in dit plan?

We gaan uit van visie en doelstellingen. Wat willen we bereikt hebben in de loop van het jaar 2024 en waar kunnen we dan gebruik van maken?

In hoofdstuk 2 staan eerst de doelen en maatregelen van het Rijk beschreven. Daarna de regionale ambitie en doelstellingen.

Hoofdstuk 3 beschrijft de problematiek. Over wat, wie en hoeveel mensen hebben we het? Wat zijn de gevolgen voor het individu en hoe raakt het de maatschappij.

Op basis van de regionale doelstellingen zijn 4 concrete en meetbare resultaten vastgesteld. Deze resultaten zijn benoemd in hoofdstuk 4. Per resultaat komt aan bod wat er al is, wat gerealiseerd moet worden en wat gebruikt kan worden.

Hoofdstuk 5 geeft inzicht in de positie van dit plan. Wie is eigenaar en verantwoordelijk voor de regie op de uitvoering. Ook geeft het een overzicht van de beschikbare financiën.

Vervolgens zijn er nog 3 bijlagen opgenomen in dit plan.

Als eerste bijlage een begrippenlijst van voorkomende termen rondom de aanpak van laaggeletterdheid.

Bijlage 2 geeft een concreet beeld over hoe de aanpak van laaggeletterdheid geïntegreerd kan aangepakt worden binnen andere beleidsterreinen of vraagstukken.

De laatste bijlage is een gedetailleerd overzicht van de landelijke maatregelen.

2. Doelstellingen

2.1 Doelstellingen van het Rijk

Iedereen moet kunnen meedoen in de samenleving. Maar te veel mensen hebben nog moeite met lezen, rekenen en het gebruiken van een computer of smartphone. Om mee te kunnen doen heb je deze vaardigheden wél nodig. Daarom investeert het kabinet in de aanpak van laaggeletterdheid. Zodat er voor iedereen die zijn vaardigheden wil verbeteren een aanbod van goede kwaliteit in de buurt bereikbaar is. Zo maken we het verschil voor een vaardiger Nederland.

Een belangrijk onderdeel van de aanpak van laaggeletterdheid is het [actieprogramma Tel mee met Taal](#). Hiermee wil de overheid taalachterstand tegengaan en lezen aanmoedigen. Het programma loopt door tot en met 2024. Vanaf 2020 zijn de voornaamste doelen van dit landelijke programma:

- Meer mensen bereiken en helpen met het ontwikkelen van hun basisvaardigheden. Tot nu toe bereiken we voornamelijk mensen die Nederlands als tweede taal spreken. We moeten manieren vinden om ook de mensen met Nederlands als moedertaal te ondersteunen.
- We gaan onderzoeken wat werkt.
Hierin onderscheiden we: het proces (van bewustwording naar cursus), de kwaliteit van de cursussen en hoeveel mensen een cursus volgen.
- Goede ondersteuningsmogelijkheden in elke gemeente. Gemeenten zorgen ervoor dat organisaties waar de doelgroep komt geholpen worden met het structureel aandacht hebben voor laaggeletterdheid. En dat laaggeletterden in hun eigen gemeente kunnen meedoen aan een cursus die bij hen past.

Om deze doelstellingen te behalen heeft het **Rijk de volgende 10 maatregelen** vastgesteld:
(Zie voor een meer uitgebreide versie bijlage 3):

1. Zoeken naar **nieuwe manieren om meer mensen te bereiken** met extra aandacht voor mensen met Nederlands als moedertaal. Taalambassadeurs helpen hiermee. Zij hadden vroeger zelf moeite met basisvaardigheden. Zij kunnen ons dus makkelijker met mensen in contact brengen. Ook zorgen **taalambassadeurs** ervoor dat organisaties begrijpelijker gaan communiceren. Via **nieuwe communicatiecampagnes** vinden we mensen die we eerst niet konden vinden. Bijvoorbeeld via sociale media. We onderzoeken hoe we mensen die moeite hebben om een website van de overheid te gebruiken, hierbij kunnen helpen. Bijvoorbeeld door hen te verwijzen naar lessen die ze kunnen volgen in de buurt. Ook geven we extra aandacht aan kinderen en jongeren die een taalachterstand kunnen krijgen.
2. **Afspraken maken met de gemeenten**. Het is belangrijk dat elke gemeente goede ondersteuning biedt. Ook spreken we af dat elke gemeente informatie verzamelt over het aantal mensen dat zij helpen. Zo leren gemeenten van elkaar.
3. Gemeenten krijgen **extra geld om de afspraken uit te voeren**. We laten onderzoeken wat gemeenten met het extra geld doen. Dit doen wij samen met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).
4. Er komt een **landelijk programma om gemeenten te helpen**. Gemeenten krijgen bijvoorbeeld hulp om taalmaatjes te trainen. Ook helpen we gemeenten mensen te vinden die moeite hebben met basisvaardigheden. Medewerkers van gemeenten krijgen training over de manier waarop ze mensen met weinig basisvaardigheden kunnen helpen.
5. Er is landelijk ieder jaar 3 miljoen euro **subsidie aan werkgevers beschikbaar**. Zij besteden dit geld aan opleidingen basisvaardigheden op de werkvloer.
6. Werken aan **leesbevordering bij kinderen en helpen gezinnen**. Dit blijven we doen.

We geven bovendien ieder jaar ruim 2 miljoen euro extra uit om ouders te bereiken die moeite hebben met taal.

7. Er wordt landelijk 500.000 euro per jaar beschikbaar gesteld om de **kwaliteit van taalhuizen en taalpunten** te verbeteren. Cursusaanbieders zorgen er zelf voor dat de kwaliteit van hun aanbod goed is. Zij worden ook onderzocht door mensen van buitenaf.
8. Er komt een **expertisecentrum basisvaardigheden**. Dit centrum zorgt ervoor dat de kwaliteit van lessen verbetert. Er wordt bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar nieuwe manieren om deelnemers voor lessen te werven. Ook organiseert het expertisecentrum bijeenkomsten voor gemeenten en werkgevers om kennis te delen. Tot slot komt er extra geld voor docenten die speciaal getraind zijn om les te geven aan mensen die Nederlands als moedertaal hebben.
9. De **resultaten** van de aanpak van laaggeletterdheid worden openbaar gemaakt. Dit doen wij via een website. Iedereen kan deze website bekijken.
10. Er is landelijk ieder jaar 700.000 euro beschikbaar voor **nieuwe ideeën, kennisdeling en het laten zien van goede voorbeelden**.

2.2 Regionale ambitie en doelstellingen voor de periode 2020 tot en met 2024

De Achterhoekse gemeenten onderschrijven de doelstellingen van het Rijk en zullen optimaal gebruik maken van de vastgestelde maatregelen.

Regionale ambitie

Drempels wegnemen en kansen creëren

In de Achterhoek kan iedereen die ondersteuning in zijn basisvaardigheden kan gebruiken, moeite heeft met lezen, schrijven en/of rekenen, een passend leertraject volgen.

Ongeveer 1 op de 6 mensen* in Nederland heeft moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Dit betekent dat een grote groep inwoners nog aan de kant staat en problemen ervaart op gebieden zoals gezondheid, werk, inkomen en schulden, en participatie.

Reden genoeg voor de Achterhoekse gemeenten om gezamenlijk te investeren in de ontwikkeling van de basisvaardigheden van inwoners op het gebied van lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Deze zijn een voorwaarde om te participeren binnen de snel veranderende maatschappij. Met een nieuw regionaal beleidskader en een verstevigde samenwerking met netwerkpartners kunnen we gezamenlijk laaggeletterdheid bestrijden en digitale vaardigheden bevorderen, zodat alle inwoners dezelfde kansen krijgen om te werken aan hun ontwikkeling.

*Bron: Stichting Lezen en Schrijven 2020

Doelstellingen van de Achterhoekse gemeenten voor de periode 2020-2024

- Iedere inwoner, die tot de doelgroep (zie hoofdstuk 3, paragraaf 3) behoort, moet de kans krijgen om de basisvaardigheden verder te ontwikkelen.
- In de periode 2021 tot en met 2024 hebben 6000* inwoners van de Achterhoek die tot de doelgroep behoren een traject gevolgd om de basisvaardigheden te verbeteren.
- Van het totaal aantal deelnemers aan een *taa*/traject is minimaal 20% Nederlands sprekend.
- Laaggeletterden ontwikkelen hun basisvaardigheden in de context van wat ze nodig hebben. Dit draagt bij aan een integrale aanpak en leidt tot (meer) financiële zelfredzaamheid, (arbeids-)participatie en gezondheid.
- Maatschappelijke partners zijn bewust van de voorwaarde van voldoende geletterdheid bij de doelgroep om tot betere dienstverlening en meer duurzame resultaten te komen. Zij zetten zich in om laaggeletterdheid bij de doelgroep te herkennen, dit met hen te bespreken en deze mensen te begeleiden naar een passend aanbod om hun basisvaardigheden te verbeteren.
- Het bedrijfsleven maakt de beheersing van basisvaardigheden van NT1-ers op de werkvloer bespreekbaar en geeft de medewerkers gelegenheid tot (bij-)scholing.

*aantal is gebaseerd op de 'Verantwoording Volwasseneducatie 2019' van het Graafschap College. Hierin staat het bereik beschreven van de doelgroep voor zowel formele- als non-formele trajecten van het Taalhuis Achterhoek. Hierin is een onderscheid gemaakt tussen NT1 en NT2 én het volgen van digitale- of taaltrajecten.

3. Laaggeletterdheid

3.1 Wat is het?

Laaggeletterdheid is het ontbreken van voldoende basisvaardigheden op het gebied van taal en rekenen. Ook het kunnen werken met een computer is in deze tijd iets wat iedereen nodig heeft om zelfstandig mee te kunnen blijven doen.

Mensen moeten in deze tijd steeds meer kunnen om mee te blijven doen. Denk aan: digitaal afspraken maken, meedoen met WhatsApp-groepen, dieetvoorschriften lezen, kinderen helpen met huiswerk, etc.

De groep laaggeletterden is heel gevarieerd. Sommige mensen hebben echt veel moeite met de basisvaardigheden. Een andere en grotere groep ervaart alleen in bepaalde situaties een belemmering, waardoor ze iets niet (zelf) doen wat ze eigenlijk wel graag zouden willen. Bijvoorbeeld deelnemen aan een cursus op het werk, een actieve rol spelen op de school van je kind of zelfstandig de financiële thuisadministratie uitvoeren.

Het beeld van de laaggeletterde:

Er is weliswaar oog voor de problematiek, maar in campagnes, artikelen en werving wordt een erg eenzijdig beeld geschetst van de laaggeletterde. Hij kan niet lezen, schrijven, rekenen of heeft hier grote moeite mee. Hij heeft weinig digitale vaardigheden. Dit alles werkt door in zijn leven. Hij heeft problemen met zijn gezondheid en met zijn financiën. Hij kan zich nauwelijks staande houden in onze maatschappij, waarin veranderingen zeer snel plaatsvinden (op het gebied van digitalisering, arbeidsmarkt en voorzieningen).

Dit beeld blijkt niet te kloppen. Onderzoek wijst uit dat 10% van de groep die als laaggeletterd wordt aangeduid, grote problemen heeft met lezen, schrijven en rekenen. Dit betekent dus dat bij 90% van de laaggeletterden de problemen niet zo groot zijn als wordt voorgesteld.

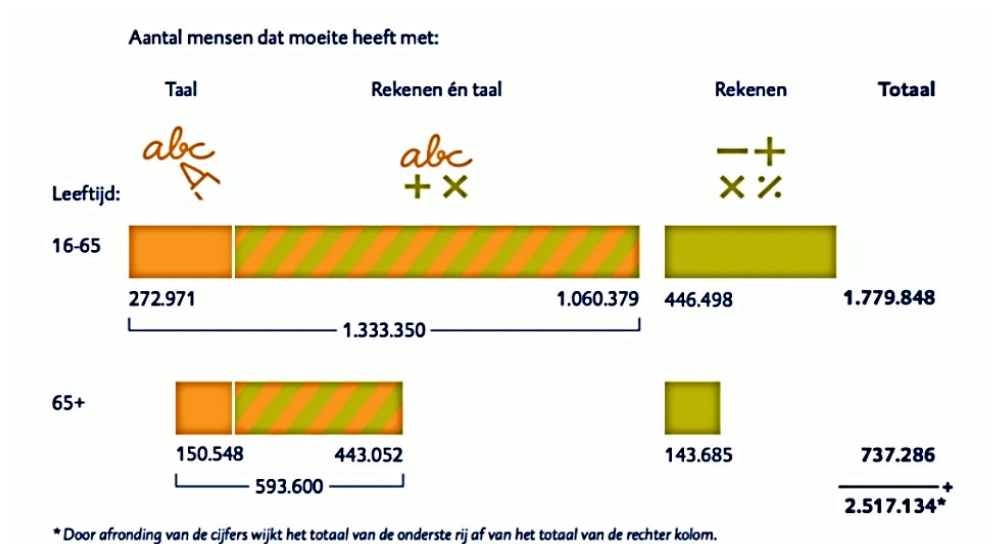
Zij missen enkele bouwstenen in hun vaardigheden, maar hoeven niet alles vanaf het begin te leren. Logisch dat de meeste volwassenen met een bescheiden leerwens zich niet herkennen in het beeld dat regelmatig door de media, organisaties en aanbieders wordt geschetst.

(bron: de doelgroep in beeld – werving van Nederlands sprekende volwassenen – M. Janssen-de Goede).

3.2. Om hoeveel mensen gaat het?

Laaggeletterdheid in Nederland.

In **Nederland** hebben 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak hebben zij ook moeite met digitale vaardigheden. Dat staat gelijk aan 18%, dus ongeveer 1 op de 6 mensen in **Nederland** (Bron: Stichting Lezen en Schrijven, 2020)

Laaggeletterdheid in de Achterhoek

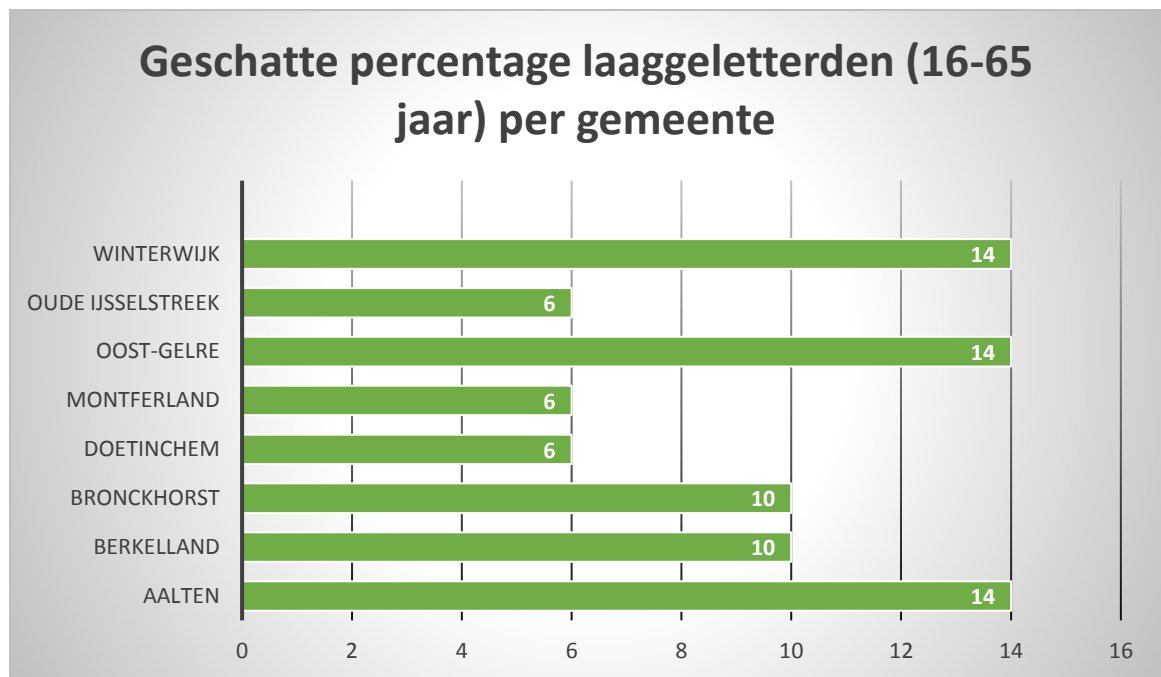
In eerdere publicaties over laaggeletterdheid in de Achterhoek werd steeds uitgegaan van 30.000 laaggeletterde inwoners, waarvan twee derde Nederlandssprekend.

Dit aantal was gebaseerd op de leeftijdscategorie 16-65 jaar, de beroepsbevolking.

Per gemeente is het geschatte aantal verschillend. Dit heeft te maken met het profiel van de inwoners per gemeente.

Hieronder een overzicht per gemeente, volgens de tool www.basisvaardighedeninzicht.nl. De geschatte omvang van de doelgroep in deze tool is tot stand gekomen op basis van een eerder onderzoek in de leeftijdscategorie 15-65 jaar. Het percentage laaggeletterden over alle inwoners vanaf 16 jaar zal dus aanzienlijk hoger zijn.

Zie voor verder gebruik van de tool paragraaf 3.4

In de regio Achterhoek zijn naar schatting ongeveer 40.800 inwoners laaggeletterd. Hiervan is twee derde Nederlandssprekend.

Zie overzicht hieronder. Het aantal inwoners van 20 jaar en ouder van de Achterhoek is ongeveer 227.000. Volgens onderzoek hoort gemiddeld in Nederland 18% van de inwoners bij de doelgroep laaggeletterden (vanaf 16 jaar), dus 40.800

Aantal inwoners Achterhoek per leeftijdsgroep (bron: KVNOG - 2018)

Totaal aantal inwoners: 298.534

Per leeftijdsgroep (afgerond per 100):

0-19 jaar	22%	ca. 65.700
20-44 jaar	25%	ca. 74.600
45-64 jaar	31%	ca. 92.600
65-80 jaar	15%	ca. 44.800
80 en ouder	5%	ca. 15.000

3.3. Wie hoort bij de doelgroep laaggeletterden?

Niveaus

Er worden diverse namen gebruikt om het taalniveau van iemand aan te geven.

De taalniveaus geven aan hoe vaardig een taalgebruiker is. Voor Nederlandstaligen gebruiken we de niveaus 1F, 2F, 3F en 4F.

Voor anderstaligen gebruiken we de Europese aanduiding: A1, A2, B1, B2, C1 en C2. De taalniveaus lopen op in moeilijkheid.

Iedere volwassene, die niet het startniveau van taal en/of rekenen beheerst, behoort tot de doelgroep. Dit startniveau is vastgesteld op 2F. Dit is niveau is vergelijkbaar met leerlingen die een MBO 2 of 3 opleiding hebben afgerond.

In grote lijnen is het Europese niveau A2 vergelijkbaar met het Nederlandse 1F
B1 is dan vergelijkbaar met 2F. Het is niet helemaal hetzelfde omdat iemand met het niveau B1 een lagere Nederlandse woordenschat heeft dan iemand die Nederlands beheerst op 2F.

Laaggeletterd (geldt ook voor rekenen)	Nederlands als eerste taal (NT1)	1F
	Nederlands als tweede taal (NT2)	A1 – A2
	Vergelijkbaar niveau onderwijs	Eind basisschool / MBO-1
	Wettelijke regelingen	Inburgering Wet Taaleis WEB

Niet meer laaggeletterd	Nederlands als eerste taal (NT1)	2F	3F	4F
	Nederlands als tweede taal (NT2)	B1	B2	C1-C2
	Vergelijkbaar niveau onderwijs	Eind VMBO en MBO 2-3 Staatsexamen NT2 programma 1	Eind MBO-4 of Havo Staatsexamen NT2 programma 2	Einde VWO – HBO - WO
	Wettelijke regelingen	Nieuwe wet inburgering per juli 2021 WEB		

De groepen

We onderscheiden 3 hoofdgroepen:

1. NT1: Dit is ongeveer twee derde van de totale groep laaggeletterden in de Achterhoek. Een NT1'er is Nederlandstalig en heeft Nederlands basisonderwijs gevolgd.
2. NT2: De volwassenen, die Nederlands als tweede taal leren.
Deze groep kunnen we indelen in twee categorieën:
 - Mensen die een inburgeringscursus hebben gevolgd, maar nog niet (of niet meer) het gewenste taalniveau beheersen.
 - Mensen die niet verplicht zijn om een inburgeringscursus te volgen, bijvoorbeeld arbeidsmigranten.
3. Digibeten:
 - Mensen die laaggeletterd zijn. Zij hebben ook vaak moeite met digitale vaardigheden. Zij kunnen vaak wel werken met social media, maar het verwerken van digitale informatie kost hen moeite. Denk bijvoorbeeld aan het digitaal inschrijven bij een UWV, vacatures zoeken, informatie lezen over de school van je kind, etc.
 - Mensen die niet laaggeletterd zijn. In Nederland zijn naar schatting ongeveer 1 miljoen mensen die geen gebruik maken van internet. Zij zijn niet laaggeletterd, maar digibeet.

Waarom is de onderscheiding in deze doelgroepen belangrijk?

Iedere groep vraagt een andere didactische ondersteuning en benadering.

Met name onder de groep NT2 is een grote diversiteit aan leerpotentieel. Iemand die hoogopgeleid is in het land van herkomst, is niet laaggeletterd.

Als iemand komt met een vraag voor een computercursus, is het belangrijk te weten of iemand voldoende leesvaardig is. Is iemand alleen digibeet of ook laaggeletterd?

Laaggeletterdheid is geen op zichzelf staand niveau van taalvaardigheid, maar beweegt mee met maatschappelijke ontwikkelingen.

Eind jaren '70 en begin jaren '80 van de vorige eeuw werd het taalniveau dat aan het einde van de basisschool bereikt zou moeten zijn, gezien als een soort grens voor laaggeletterdheid. Nu duiden we dat niveau aan als 1F. Had je dit lees- en schrijfniveau niet, dan was je functioneel analfabeet: je kon wel een beetje lezen en schrijven, maar niet genoeg je zelfstandig in de meest voorkomende situaties te kunnen redden.

Inmiddels wordt de grens van geletterdheid gelegd bij taalniveau 2F, het vereiste niveau van mbo-niveau 2 en 3.

(Bron: laaggeletterdheid, cijfers buitelen over elkaar heen, Maurice de Greef)

3.4 Subgroepen laaggeletterden in de Achterhoek

In februari is de online tool www.basisvaardighedeninzicht.nl gepubliceerd. Deze is onder regie van Expertisecentrum Beroepsonderwijs ontwikkeld, samen met Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt en Etil Research Group. In de handleiding (te downloaden via de site) is te lezen hoe deze clustering van subgroepen tot stand is gekomen.

Deze tool is voor alle arbeidsmarktregio's en iedere afzonderlijke gemeente om

1. zicht te krijgen op de omvang van de te onderscheiden subgroepen
2. waar en hoe men deze groep kan vinden en motiveren
3. én met welke voorwaarden rekening moet worden gehouden om een passend aanbod te organiseren.

Op de website www.waarstaatjegemeente.nl kun je lezen hoe iedere gemeente ervoor staat in relatie tot de diverse domeinen. De mate van geletterdheid heeft hier invloed op.

3.5 Waar loopt iemand van de doelgroep tegenaan?

Laaggeletterdheid heeft vaak grote gevolgen. Mensen ervaren problemen met hun werk, met hun financiën en vaak ook met hun gezondheid, doordat ze allerlei tips en aanwijzingen niet goed kunnen lezen.

Uit onderzoek blijkt dat het verbeteren van de basisvaardigheden (taal, rekenen en werken met de computer) bijdraagt aan:

Betere gezondheid

Laaggeletterden zijn over het algemeen slechter af wat betreft hun gezondheid dan niet-laaggeletterden: zij zijn en voelen zich vaker minder gezond. Mensen die moeite hebben met taal en/of rekenen missen de vaardigheden om goed om te gaan met informatie over gezondheid, ziekte en zorg (Van der Heide & Rademakers, 2015). Laaggeletterdheid is een risicofactor voor gezondheid.

‘Ik ben eens goed ziek geweest doordat ik mijn plaspillen in combinatie met andere medicijnen had ingenomen. Geen idee dat dat niet mocht. Misschien stond het wel op het doosje, maar dat kon ik toen nog niet lezen.’ Jansje

Betere arbeidsmarktpositie

Een betere taal- en rekenvaardigheid versterkt iemands arbeidsmarktpositie en zelfstandigheid. Je vindt sneller een baan en kunt veiliger werken. In veel bedrijven werken laaggeletterden zonder dat collega's dit weten.

‘Sinds ik taalles volg, ga ik als een speer. Ik kan bijvoorbeeld sms’jes versturen, de TomTom instellen en dingen opzoeken op internet.’ Peter

Financiële zelfredzaamheid

Voor veel hulpverleners en vrijwilligers is het een bekend beeld: cliënten met stapels ongeopende post. Voor laaggeletterden is het een extra grote uitdaging om rekeningen te begrijpen, toeslagen aan te vragen, overzicht van hun inkomsten en uitgaven te houden en de administratie bij te houden. Hierdoor kunnen ze (steeds verder) in de problemen komen. Basisvaardigheden zijn essentieel om financieel zelfredzaam te zijn. En om een stabiele financiële situatie te krijgen en te houden.

‘Ik durfde mijn brievenbus niet te openen. Ik liet de post van bijvoorbeeld de bank en de Belastingdienst liggen. Nu volg ik taalles en kan ik bijna al mijn brieven lezen. Het is heerlijk om minder afhankelijk te zijn van anderen!’ Johan

Ouderbetrokkenheid en ontwikkeling

Taalstimulering en ouderbetrokkenheid spelen een belangrijke rol in het schoolsucces van kinderen en dus bij de preventie van laaggeletterdheid. Kinderen van ouders die laaggeletterd zijn, hebben een grotere kans om zelf later ook laaggeletterd te worden. Daarnaast is niet goed kunnen lezen en rekenen slecht voor het zelfvertrouwen van kinderen.

'Ik durfde nooit iets te zeggen tijdens een 10-minutengesprek, omdat ik bang was dat ik iets doms zei. Ook las ik mijn dochter niet meer voor toen ze zelf kon lezen, want dan merkte ze dat ik het niet goed deed. Ik zei toen maar dat ik geen tijd had. Dat vond ik heel erg.' Ingrid

4. Wat gaan we doen om de gestelde doelen tot en met 2024 te realiseren?

De afgelopen jaren is al veel geïnvesteerd in de aanpak van laaggeletterdheid. Er zijn Taalhuizen tot stand gekomen en vanuit die samenwerkingsverbanden is met netwerkpartners (bijvoorbeeld uitvoeringsorganisaties van gemeenten, gezondheidsinstellingen, scholen) een stevige basis gelegd voor doorontwikkeling.

Resultaten

In hoofdstuk 2 zijn de regionale doelstellingen beschreven. Om deze doelstellingen te realiseren, gaan we de volgende resultaten halen.

1. De aanpak van laaggeletterdheid (van herkennen tot volgen van een cursus) is in iedere Achterhoekse gemeente inhoudelijk, financieel en organisatorisch verbonden met het gemeentelijk beleid voor het brede sociaal domein.
2. Er is een goede regionale en lokale netwerkstructuur van signalering, motivatie, toeleiding en scholing van laaggeletterden. Organisaties weten wat ze kunnen doen en maken gebruik van elkaars expertise.
3. Er is een structuur van onderlinge kennisuitwisseling en systematische monitoring van de aanpak van laaggeletterdheid. Processen en kwaliteit worden gevolgd en bijgesteld als dat nodig is.
4. Er is een duidelijke groei van het aantal mensen dat een cursus heeft gevolgd. Specifiek de groep met Nederlands als moedertaal is sterk toegenomen.

We gaan voor een positieve benadering

Laaggeletterdheid zit in de taboesfeer. Veel mensen schamen zich en durven er niet voor uit te komen dat ze moeite hebben met lezen en schrijven. Vooral degenen die in Nederland zijn geboren, hebben allerlei manieren ontwikkeld om hun probleem te verbergen. Daardoor is het moeilijk om ze te bereiken.

Onderzoek wijst uit dat het problematiseren van het onderwerp niet helpt. Een positieve toonzetting en benadering, gericht op kansen en perspectief, doet dat wel. We erkennen daarmee ook dat deze mensen wel degelijk veel potentie in zich hebben.

Acties

Samen met de uitvoerings- en netwerkpartners worden acties ondernomen, zodat de resultaten aan het einde van 2024 deze gedurende de looptijd van dit plan bereikt.

De hieronder beschreven resultaten beginnen dus ook niet bij nul. Ieder resultaat zal beschreven worden aan de hand van de volgende stappen:

- a. Stand van zaken juni 2020
- b. Wat gaan we doen?
- c. Wat kan helpen?

4.1 Regierol gemeente en koppeling met brede sociaal domein

Resultaat 1

In 2024 is de aanpak van laaggeletterdheid (van herkennen tot volgen van een cursus) in iedere Achterhoekse gemeente inhoudelijk, financieel en organisatorisch verbonden met het gemeentelijk beleid voor het brede sociaal domein.

4.1.a Stand van zaken juni 2020

Er is een groot verschil tussen de gemeenten wat betreft de kennis en bewustwording van de invloed van laaggeletterdheid op de diverse levensdomeinen. Laaggeletterdheid hangt vaak samen met andere problemen. Nu zijn deze invloeden niet of onvoldoende geborgd binnen de verschillende beleidsterreinen bij de gemeente. Hierdoor missen we de integrale aanpak die kan bijdragen aan:

- Arbeidsontwikkeling en participatie
- Financiële zelfredzaamheid
- Gezondheid
- Kansengelijkheid
- Zelfredzaamheid

Een voorbeeld van integrale benadering van de aanpak van laaggeletterdheid is vastgesteld in het Regionale Preventieprogramma 2017-2021 Gezondheid onder vermelding speerpunt “leefstijlinterventies en gezondheidsvaardigheden”

Iedere gemeente bepaalt afzonderlijk de mate en de uitvoering van deze integrale aanpak.

Relatie met de Wet Inburgering

Veel mensen die in de afgelopen jaren inburgeringslessen hebben gevolgd, hebben nog niet hun gewenste taalniveau behaald. Dat taalniveau is echter wel nodig om goed door te kunnen stromen naar een (betaalde) baan. Zij maken op dit moment daarom – na hun inburgering - veel gebruik van de trajecten binnen de volwasseneducatie om zo een hoger taalniveau te behalen. Het is belangrijk dat deze mogelijkheid, naast de prioritaire doelgroep NT1, blijft bestaan. De doorstroom naar taaltrajecten in de volwasseneducatie draagt bij aan een betere integratie.

Vanaf 1 juli 2021 gaat de nieuwe inburgeringswet in. Deze wet gaat uit van zelfredzame statushouders die aan het einde van het traject beter in staat zijn een betaalde baan te vinden. De verwachting is dat daarmee minder mensen na hun inburgering een beroep moeten doen op vervolgtrajecten in taal. Toch blijft het ook voor deze mensen belangrijk om na hun traject, wanneer zij nog aan taal willen werken (denk bijvoorbeeld aan spreken), door te kunnen stromen naar een taaltraject.

Daarnaast zijn laagtaalvaardige inburgeraars gebaat bij non-formeel aanbod, ook tijdens hun inburgering. Het is dan ook belangrijk een goede verbinding te maken tussen inburgering en laaggeletterdheid wanneer dit de deelnemer ten goede komt. Dat kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van het non-formele aanbod op het gebied van gezondheidsvaardigheden en financiële zelfredzaamheid.

Relatie met de Wet taaleis

De wet taaleis zegt dat iemand die een bijstandsuitkering krijgt aan een bepaald taalniveau moet voldoen. Als iemand niet aan dit niveau voldoet, kan de persoon door de sociale dienst verplicht worden om een taaltraject te gaan volgen. Om te bepalen of iemand het niveau heeft behaald, kan de sociale dienst meerdere toetsen inzetten. Een bijstandsgerechtigde hoeft de toets alleen te maken als niet aangetoond kan worden dat deze 8 jaar Nederlands onderwijs is gevolgd

Op het moment dat de toetsen door een instantie worden ingezet, is een goede afstemming met het Taalhuis en/ of de taalaanbieder nodig. Op deze manier kan een deelnemer het meest passende traject aangeboden krijgen.

In bijlage 2 is de relatie tussen laaggeletterdheid en de verschillende domeinen, wetten en mogelijkheden nader uitgewerkt.

4.1.b Wat gaan we doen?

Regionaal

- Opstellen van een programma van eisen ten behoeve van de aanbesteding van de WEB-middelen voor de periode tot en met 2024.
- Een werksessie organiseren met de taalaanbieders en netwerkpartners om de rollen, taken en voorwaarden vast te leggen ten behoeve van de realisatie van dit regionale plan.
- Afspraken maken over monitoren van de resultaten van dit plan.
- Begroting opstellen naar aanleiding van dit regioplan, ten behoeve van de besteding van de decentralisatiemiddelen 2020-2024. Zie hoofdstuk 5.
- Aanpak van laaggeletterdheid verbinden met regionale samenwerkingsverbanden. Denk hierbij aan de thematafels onderwijs en arbeidsmarkt, loopbaanplein en WSPA.
- Ontwikkelen van een regionaal communicatieplan, zodat verschillende groepen kunnen vinden wat ze zoeken. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen
 - de doelgroep,
 - de omgeving van deze doelgroep en anderen die willen helpen,
 - professionals van bedrijven en organisaties.Dit plan is leidend voor lokale communicatie-uitingen en plannen.

Lokaal

Iedere gemeente is verantwoordelijk voor de regie op de lokale aanpak van laaggeletterdheid voor haar eigen inwoners, én voor de lokale uitvoering van dit plan. Iedere gemeente vult hiervoor deze regierol zelf in.

4.1.c. Wat kan helpen?

- Samenhang met diverse domeinen nader uitgewerkt, bijlage 2
- Stichting Lezen en Schrijven kan de gemeenten ondersteunen bij het opzetten en uitvoeren van een integrale aanpak van laaggeletterdheid.
- Stichting Lezen en Schrijven kan de uitvoering van het plan aansturen en monitoren.
- Stichting Lezen en Schrijven kan ondersteunen bij de ontwikkeling van structurele screening van laaggeletterdheid binnen de diverse domeinen.
- Focus leggen op een relevante subgroep, gebaseerd op www.basisvaardighedeninzicht.nl of een andere subgroep, gerelateerd aan het sociaal domein.
- Relatie leggen met gemeentelijke coalitieakkoorden; hoe draagt aanpak laaggeletterdheid bij aan de gestelde doelen in deze akkoorden?
- Op de website van Stichting Lezen en Schrijven staan onderzoeken die aantonen dat de aanpak van laaggeletterdheid bijdraagt aan de resultaten van het sociaal domein. Deze kennis draagt bij aan het ontwikkelen van beleid voor een integrale aanpak.
- Maak gebruik van de decentralisatiemiddelen, maatregel 3

4.2 Goede netwerkstructuur

Resultaat 2

Er is een goede netwerkstructuur van signalering, motivatie, toeleiding en scholing van laaggeletterden. Organisaties weten wat ze kunnen doen en maken gebruik van elkaars expertise.

4.2.a Stand van zaken juni 2020

In de regio Achterhoek is een stevige basis gelegd voor een structuur van het vinden en begeleiden van laaggeletterde inwoners. Het Taalhuis Achterhoek bestaat uit 4 Taalhuizen, die inwoners en organisaties van de 8 gemeenten bedienen met hun kennis en mogelijkheden om laaggeletterden te bereiken en hen te begeleiden naar een passend aanbod.

De taalhuizen zijn een samenwerkingsverband tussen het Graafschap College en de 4 bibliotheekorganisaties in de regio. In sommige gemeenten is de samenwerking met de gemeente en netwerkpartners structureel. In andere gemeenten is er niet echt sprake van een gezamenlijke doelstelling en verantwoordelijkheid.

Taalhuizen hebben de afgelopen jaren netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor diverse organisaties. Het thema laaggeletterdheid werd onder de aandacht gebracht bij partners van diverse levensdomeinen. Bijvoorbeeld bij organisaties die in aanraking komen met mensen in armoede, of organisaties die werken met kinderen met mogelijk laaggeletterde ouders.

In 2015 is het Bondgenootschap Achterhoek Geletterd opgericht. Het bondgenootschap bestaat uit vertegenwoordigers van bedrijven, maatschappelijke organisaties en gemeenten in de Achterhoek. Zij heeft er destijds voor gezorgd dat de aanpak van laaggeletterdheid stevig op de kaart is gezet in deze regio. Echter het Bondgenootschap is sinds lange tijd niet meer samengekomen, geïnformeerd of betrokken. Onder regie van de centrumgemeente wordt contact opgenomen met dit bondgenootschap en wordt de status vastgesteld.

4.2.b Wat gaan we doen?

Om te komen tot een stevige netwerkstructuur zal per gemeente of Taalhuis gewerkt worden aan:

Regionaal

- Per gemeente wordt een lokale routekaart gemaakt.
Netwerkpartners uit het sociaal domein weten waar ze terecht kunnen met hun vragen over laaggeletterdheid. Ook zijn ze bekend met de mogelijkheden die het netwerk biedt om doorgaande ontwikkelingslijnen op gebied van basisvaardigheden van de doelgroep te bewaken en te bevorderen.

Dit netwerk wordt gemonitord op proces en zo nodig bijgesteld (zie actie bij 4.4.)

Lokaal

- Een lokale werkgroep. Deze werkgroep bestaat minimaal uit de taalhuiscoördinator, een taaldocent, de contactpersoon van de gemeente en een netwerkpartner van het sociaal domein. Deze werkgroep bepaalt de focus op één of meer domeinen van het sociaal domein (zie bijlage 2), betreft relevante partijen en bewaakt de voortgang van de gestelde lokale doelen. Deze werkgroep kan per gemeente zijn, maar kan ook in overleg met 2 of 3 gemeenten samen worden gevormd. Het gaat hier vooral om afstemming en gezamenlijke verantwoordelijkheid.

4.2.c Wat kan helpen?

- Advies van Stichting Lezen en Schrijven bij het opzetten of versterken van een lokale netwerkstructuur
- Lokale of regionale welzijnsorganisaties kunnen een rol spelen in het bereiken en activeren van de doelgroep. Welzijnsorganisaties bereiken de doelgroep op een laagdrempelige manier. Zij kunnen tijdens de activiteiten oog hebben voor laaggeletterdheid. In geval van laaggeletterdheid kunnen ze eigen taalmaatjes inzetten om informeel te werken aan de taalvaardigheden, maar zij kunnen ook mensen verbinden met het Taalhuis.

4.3 Monitoring op proces en kwaliteit

Resultaat 3

Er is een structuur van onderlinge kennisuitwisseling en systematische monitoring van de aanpak van laaggeletterdheid. Processen en kwaliteit worden gevolgd en bijgesteld als dat nodig is.

4.3.a Stand van zaken juni 2020

Regionale kennisdeling van taalhuiscoördinatoren en –docenten. Deze groep komt periodiek samen om kennis uit te wisselen en af te stemmen.

Monitoring op kwantiteit:

Het Graafschap College rapporteert ieder jaar aan de gemeente hoeveel mensen van de doelgroep een leertraject hebben gevolgd.

Er is een verdeling gemaakt in de groepen: formeel en non-formeel, NT1 en NT2.

Bij het formeel onderwijs is ook een verdeling gemaakt tussen de uitstroomprofielen sociale redzaamheid en educatieve redzaamheid.

Ook is aangegeven via welke organisaties deze mensen zijn binnengekomen.

Monitoren op kwaliteit:

Formeel: Het Graafschap College volgt de resultaten van de deelnemers. Instroomniveau wordt vastgelegd en voortgang wordt gevolgd. Bij het behalen van een bepaald niveau kunnen deelnemers door- of uitstromen.

Non-formeel: Bij deze vorm van leren staat de leervraag van de deelnemer centraal. Tijdens de intake en evaluatiemomenten worden leervraag en ontwikkeling van de deelnemer vastgelegd. Niet alleen de taaldoelen staan centraal, maar ook de toename van zelfvertrouwen, sociale zelfredzaamheid en welzijn.

Monitoren op proces:

In de verantwoording van het Graafschap College geeft zij aan dat meer mensen een traject hebben gevolgd, dan volgens de ambitie was afgesproken. Dit leidt tot wachtlijsten bij vooral het formele onderwijs, maar in sommige gemeenten ook bij het non-formele aanbod. Er is overzicht van waar het proces stagneert.

Het stagneren van het proces gebeurt niet alleen door wachtlijsten, maar ook doordat de schakel tussen het signaleren van laaggeletterdheid en de mensen verbinden aan een traject, ontbreekt. Dit komt door aan de ene kant de grote verschuiving van professionals binnen de organisaties. Aan de andere kant is er een handelingsverlegenheid om laaggeletterdheid te bespreken en de mensen te motiveren gebruik te maken van een passende cursus.

4.3.b Wat gaan we doen?

Regionaal

- Certificering Taalhuis Achterhoek. Dit betekent dat de kwaliteit en toekomstbestendigheid aan de hand van 7 kwaliteitsnormen wordt getoetst. Het gaat hierbij niet alleen om de kwaliteit van het aanbod, maar ook om de kwaliteit van de processen. Worden organisaties en deelnemers goed geholpen om bij een passend aanbod te komen? Wordt er goed samengewerkt om vraag en aanbod bij elkaar te brengen?
Deze certificering wordt betaald door het Rijk van de middelen uit Tel mee met Taal 2020-2024 en moet uiterlijk eind 2023 afgerond zijn.
- Verminderen wachtlijsten
Prioriteiten aanleggen voor subdoelgroepen die gebruik maken van de formele WEB-trajecten. We kijken naar (andere voorliggende) voorzieningen waar leervragers gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld: bedrijven kunnen gebruik maken van subsidie ten behoeve van taalonderwijs voor hun werknemers (o.a. arbeidsmigranten).
- De Taalhuizen maken een overzicht van het totaalaanbod voor de doelgroep in de regio en sub regio's. Per soort van aanbod zijn beschreven: de voorwaarden, inhoud, werkwijzen en doelen beschreven. Dit wordt centraal beheerd door de Taalhuizen.
- De gemeenten stellen kwaliteitsvoorwaarden vast voor de aanbesteding/uitvoering van de WEB-middelen.

- De gemeenten monitoren op bereik en effect van de aanpak van laaggeletterdheid. Dit doen ze aan de hand van de evaluaties en verantwoordingen van de uitvoerende partijen.

Lokaal

- Verminderen wachtlijsten.
De lokale werkgroepen zoeken uit hoe ze door anders en met andere partijen samen te werken nog meer mensen een passend traject kunnen bieden, zodat er geen wachtlijsten meer zijn. Dit doen ze door nog meer samen te werken met taalaanbieders die niet met breed-opgeleide taalvrijwilligers werken. Welzijnsorganisaties en vrijwilligersorganisaties bieden voor mensen met een NT2-achtergrond ook activiteiten aan waarbij taal niet centraal staat, maar bijvoorbeeld ontmoeting. Taal is dan een middel om mee te kunnen doen aan deze activiteiten.
- Monitoren en verbeteren van proces: De netwerkpartners zorgen dat na de signalering van laaggeletterdheid (bv. door de inzet van een taalmeter) meer mensen verbonden worden aan een passende cursus. Door het proces regelmatig te evalueren komen eventuele knelpunten /problemen/stagnaties snel in beeld, zodat op tijd oplossingen kunnen worden gezocht.
- De aanbieders breiden in samenwerking met netwerkpartners de leermomenten en –plaatsen uit, zodat tijd of plaats geen drempel hoeven te zijn.
- Lokale aanvragen voor subsidies (andere dan de WEB- en decentralisatiemiddelen genoemd in dit plan) worden getoetst aan de doelen en resultaten van dit plan.

4.3.c Wat kan helpen?

- De handreiking en E-learning voor gemeenten. Deze E-learning ondersteunt gemeenten bij het waarborgen van kwaliteit en het subsidiëren van leeractiviteiten voor laaggeletterden. Het bestaat uit 3 modules: aanbesteden, laaggeletterden bereiken en monitoring. Deze is te vinden op de website van de VNG.
- De decentralisatie middelen (maatregel 3)
- Financiering voor de certificering taalhuizen (maatregel 7)
- De nieuwe landelijke monitor, waar gemeenten gebruik van kunnen (en moeten?) maken (maatregel 9)

4.4. Een duidelijke groei van het aantal deelnemers, specifiek aandacht voor NT1

Resultaat 4

Er is een duidelijke groei van het aantal mensen dat een cursus heeft gevolgd. Specifiek de groep met Nederlands als moedertaal is sterkt toegenomen.

4.4.a Stand van zaken juni 2020

Door organisaties te informeren over de problematiek van laaggeletterdheid en het aanbod van de taalhuizen, komen voornamelijk mensen met een NT2-achtergrond. Om ook mensen met Nederlands als moedertaal te bereiken, is meer inspanning nodig.

Alle taalhuizen hebben de afgelopen tijd geïnvesteerd in de samenwerking en een passend aanbod voor verschillende levensdomeinen. Door het thema centraal te stellen in plaats van taal, wordt de activiteit laagdrempeliger voor de doelgroep.

De aanpak van laaggeletterdheid is door de verschillende taalhuizen in nauwe samenwerking met hun netwerkpartners gekoppeld aan de volgende levensdomeinen.

- Financiële zelfredzaamheid
- Gezondheid
- Digitalisering
- Werk
- Ouders van jonge kinderen

Bij SDOA wordt de taalmeter structureel gemaakt door álle cliënten met Nederlands als moedertaal en een opleiding tot maximaal MBO3. Conclusie is dat ca. 45% van de makers scoort onder niveau 2F. Het verbinden met een passend aanbod stagneert. Zie voor actie bij 3.3

Bij het UWV is door middel van gespreksvoering aandacht voor het signaleren van laaggeletterdheid bij hun cliënten.

De FNV-regio Achterhoek zoekt ervaringsdeskundigen (taalambassadeurs) die als werknemer, werkzoekende of in hun dagelijks leven moeite ervaren met de basisvaardigheden die van mensen verwacht worden. Als deze mensen gevonden worden, kunnen ze een korte opleiding volgen om als ambassadeur op te treden.

Taalambassadeurs vertellen hun verhaal om organisaties bewust te maken van de oorzaken en effecten van laaggeletterdheid.

4.4.b Wat gaan we doen?

Regionaal

- In de periode 2021 tot en met 2024 hebben 6000 laaggeletterde inwoners een traject gevolgd om (één van) de basisvaardigheden te verbeteren. 20% van deze groep is Nederlandstalig.
- Het Graafschap College voert 8 pilots uit van de wervingsmethodiek Klasse!
Hiervoor is een projectplan en deze wordt uitgevoerd met middelen van Achterhoek Board en de 8 gemeenten.

- Taalambassadeurs krijgen een steviger positie. Zij krijgen een ‘thuis’ in de regio, zodat er meer contact is. Eén persoon in de regio is verantwoordelijk voor de inzet en begeleiding en opleiding van deze taalambassadeurs. In overleg met Stichting ABC worden afspraken gemaakt over de vergoeding die de ambassadeurs wel of niet ontvangen en wie daarvoor verantwoordelijk is. Om te zorgen dat de taalambassadeurs een afspiegeling zijn van de brede doelgroep, bewaakt de begeleider het aantal ambassadeurs en werft zo nodig nieuwe mensen.
- De regionale werkgroep geeft opdracht voor het ontwikkelen van een regionaal communicatieplan, zodat verschillende groepen kunnen vinden wat ze zoeken. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen a) de doelgroep, b) de omgeving van deze doelgroep en anderen die willen helpen, en c) professionals van bedrijven en organisaties. Dit plan is leidend voor lokale communicatie-uitingen.
- De Werkgeversservicepunten gaan de mogelijkheden voor de aanpak van laaggeletterdheid onder de aandacht brengen bij de bedrijven in de Achterhoek. Hier wordt samen met de regionale werkgroep een plan voor gemaakt.

Lokaal

- De netwerkpartners houden in de communicatie zoveel mogelijk rekening met het taalniveau van de te bereiken groep (bv. B1). Dit wordt onderdeel van het communicatieplan.
- De thematische aanpak (pilots met de o.a. de methodieken ‘Voel je goed’ en ‘Voor t zelfde geld’) door de Taalhuizen en het Graafschap College wordt met de lokale werkgroep geëvalueerd, eventueel bijgesteld, versterkt en gecontinueerd. Kennis en ervaringen worden gedeeld in de regio.
- De gemeente stelt samen met de lokale werkgroep de focus binnen het sociaal domein of een andere vindplek vastgesteld, voordat er actie wordt ondernomen. Uit onderzoek blijkt dat gerichte werving door goed aan te sluiten bij de leervraag van de doelgroep binnen een bepaalde context, meer effect heeft dan een brede aanpak. De netwerkpartner van het sociaal domein, die contact heeft met de doelgroep, kan goed meedenken over wat de doelgroep nodig heeft en hoe ze te verleiden zijn tot deelname aan een traject.
- De aanbieders gaan meer vraaggericht werken in overleg met de vindplaatsen.
- Passende en structurele screening van laaggeletterdheid integreren in werkprocessen. Samen met de organisaties/netwerkpartners, die ‘vindplaatsen’ zijn, gaan de lokale werkgroepen van de taalhuizen een passende manier vinden om te checken of iemand misschien laaggeletterd is.
- De netwerkpartners maken bewust gebruik van de kennis en methodieken om de doelgroep NT1 te bereiken. We denken hierbij aan de methodiek Klasse!, inzet van de taalmeter en andere systematische methodieken.
- Van iedere inwoner, die een uitkering ontvangt en/of begeleid wordt naar een vorm van (arbeids-)participatie, is het niveau van basisvaardigheden gecheckt en in beeld.

4.4.c Wat kan helpen?

- Via de website www.basisvaardighedeninzicht.nl kunnen we kennisnemen van wervingsmethoden door iets aan te bieden wat bij een bepaalde groep past.
- De wervingsmethodiek Klasse!. Dit is een bewezen effectieve methode voor gemeenten, bedrijven en onderwijsaanbieders om samen de doelgroep laaggeletterden in kaart te brengen. Zodat je weet wie je wilt bereiken en hoe je hen kunt bereiken, en hen kunt stimuleren zich te (blijven) ontwikkelen. Alle handvatten zijn te vinden op de website www.ikwildatleren.nl
- Voorbeelden van duidelijke websites: www.taalhuiswf.nl - www.taalhuismb.nl -
- Schrijf duidelijk, zodat ook laaggeletterden begrijpen wat u bedoelt. Maak gebruik van de tips op www.directduidelijk.nl
- Maatregel 1: investering in nieuwe methodes om meer mensen te bereiken, specifiek NT1
- Subsidie aan werkgevers, maatregel 5
- Subsidie voor leesbevordering bij kinderen en ouders, maatregel 6
- Het landelijke aanmeldpunt basisvaardigheden, actief per 1-1-2021

5. Regionale regie en financiën

5.1 Regionale regie

Bestuurlijk opdrachtgever is het wethoudersoverleg Werk & Inkomen van de Achterhoekse gemeenten.

Ambtelijk opdrachtgever is het managersoverleg Werk & Inkomen van de Achterhoekse gemeenten.

De centrumgemeente Doetinchem heeft de regie over de monitoring van dit plan.

Zij is financieel verantwoordelijk voor de verantwoording van de WEB- en decentralisatiemiddelen naar het Rijk.

Zij voert dit in samenspraak met de contactpersonen van de overige 7 gemeenten uit. De centrumgemeente is verantwoordelijk voor de WEB-middelen. De monitoring vindt plaats in samenspraak met de regionale werkgroep.

De centrumgemeente is verantwoordelijk voor de besteding van de decentralisatiemiddelen, zie punt 5.2. Zij maakt samen met de regionale werkgroep jaarlijks een plan met bijbehorende begroting op voor de inzet van deze middelen, zodat deze bijdragen aan het behalen van de gestelde resultaten.

Indien nodig betrekken ze beleidsadviseurs/managers van de uitvoerende organisaties ten behoeve van Werk & Inkomen of andere beleidsdomeinen.

De regionale werkgroep heeft de regie over agendering van de integrale aanpak laaggeletterdheid bij de relevante samenwerkingsverbanden, zoals de thematafel Onderwijs & Arbeidsmarkt en WSPA.

Elke gemeente is zelf verantwoordelijk voor het lokaal vormgeven van en regie voeren op het beleid ten aanzien van Laaggeletterdheid.

5.2. Financiën

WEB-middelen

Jaarlijks stelt het Rijk 60 miljoen euro beschikbaar voor gemeenten in de 35 arbeidsmarktregio's vanuit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) om de basisvaardigheden van volwassenen te bevorderen. Sinds 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor een passend (volwassen)-educatieaanbod. WEB-middelen moeten besteed worden aan cursussen voor volwassenen vanaf 18 jaar, die niet inburgeringsplichtig zijn. Deze cursussen zijn gericht op het verbeteren van de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden.

Decentralisatiemiddelen

In aanvulling op de WEB-middelen, ontvangen de 35 WEB-contactgemeenten vanaf 2020 tot en met 2024 extra middelen voor de regionale aanpak van laaggeletterdheid en de coördinatie hiervan. Dit bedrag wordt uitgekeerd in de vorm van een decentralisatie-uitkering. De bedragen per gemeente en per regio zijn te vinden in de gemeentefondscirculaire van september: **Septembercirculaire gemeentefonds 2019**. Voor regio Doetinchem zie pagina 84

Per 2020 wordt een extra bedrag van € 5 oplopend tot € 7,3 miljoen in 2024 beschikbaar gesteld voor ambitieuze regionale plannen vanuit 35 centrumgemeenten. Dit kan worden besteed aan

- versterking van de preventieve en integrale aanpak,
- verbetering van de samenwerking binnen een taalnetwerk of
- wervingsactiviteiten voor moeilijk bereikbare groepen

Ook kunnen met dit geld wijkteams, zorgverleners en uitvoeringsorganisaties als het UWV nadrukkelijker betrokken en ondersteund worden bij het vinden en signaleren van laaggeletterden.

Het Rijk zal de resultaten van de besteding van de extra middelen de komende jaren in samenspraak met de VNG monitoren. Hierbij kijken ze vooral of de middelen daadwerkelijk ten goede zijn gekomen aan de doelgroep en een aantoonbare groei van het bereik. Eind 2022 maken ze in een tussenevaluatie de balans op. De ambitie is dat de regionale aanpak van laaggeletterdheid dan reeds zodanig verstevigd is, dat het extra budget kan worden overgeheveld naar gemeenten, en dat het vrij besteedbare karakter van deze middelen eveneens kan worden toegepast op de bestaande gemeentelijke uitkering voor volwasseneneducatie. Daarmee zouden de specifieke uitkering voor lesaanbod en het tijdelijke extra budget samenkomen in één decentralisatie-uitkering.

Regionaal budget Achterhoek 2020-2024

WEB-middelen ongeveer per jaar	€ 743.000,00
Deze middelen worden besteed aan de uitvoering van het formeel en non-formeel aanbod.	
Decentralisatiemiddelen per jaar in de periode 2020 t/m 2024 ongeveer	€ 117.000,00
Deze middelen worden ingezet voor acties om de resultaten in dit plan te behalen.	
Deze middelen ontvangen de regio's als gevolg van maatregel 3 van het Rijk (zie bijlage 3)	

Begroting besteding van de decentralisatiemiddelen à € 117.000,00 / jaar (2020 tot en met 2024)
Jaarplan met bijbehorende begroting wordt jaarlijks vastgesteld.

	Acties	Budget €	Wie?
2020	Ontwikkeling regionaal plan	11.700	
	Bijdrage pilots Klasse!	25.000	
2021	Communicatieplan (incl materiaal)	15.000	
	Startbijeenkomst kernpartners t.b.v. vaststellen uitvoering en voorwaarden van het plan	10.000	
	Uitwerking van (subsidie)voorwaarden voor aanvullend aanbod voor specifieke doelgroepen		

Bijlage 1 – Begrippenlijst

NT1	Mensen met Nederlands als moedertaal (eerste taal)
NT2	Mensen met Nederlands als tweede taal
Formeel leren*	Lessen in een klas en gegeven door een docent. Het is diploma of certificaatgericht.
Non-formeel leren*	Cursussen die niet door een docent worden gegeven, maar wel door een opgeleide vrijwilliger.
Informeel leren*	Het leren dat iemand doet door deel te nemen aan activiteiten, en waar taal vooral een middel is om mee te kunnen doen.
Taalvrijwilliger*	Is door een expert opgeleid om laaggeletterden te helpen bij het beter leren lezen, schrijven, spreken of verstaan.
Taalmaatje*	Een vrijwilliger, die op een informele manier bijdraagt aan de taalontwikkeling van een deelnemer. Hij of zij kan hiervoor een korte training hebben gevolgd, maar is niet noodzakelijk.
Aanbieder	Organisatie die trajecten aanbiedt om de basisvaardigheden van laaggeletterden te verbeteren. Dit kan formeel- non-formeel en informeel aanbod zijn.
Netwerkpartners	Alle organisaties die in aanraking komen met laaggeletterden en deze op een passende manier helpen en zo mogelijk verbinden aan een cursus om de basisvaardigheden te verbeteren.
Taalhuis	Een samenwerkingsverband van netwerkpartners, die samen verantwoordelijk zijn voor het vinden, begeleiden en scholen van laaggeletterden.
Taalhuiscoördinator	Deze coördineert en faciliteert de samenwerking van het taalhuis
Taalhuisdocent	Deze is verantwoordelijk voor de didactische aanpak van laaggeletterdheid
Basisvaardigheden	Verzamelnaam voor de vaardigheden op gebied van taal, rekenen en werken met de computer
WEB-middelen Wet Educatie Beroepsonderwijs	Budget dat iedere arbeidsmarkregio ontvangt van het Rijk om te besteden aan lessen voor inwoners die bij de start nog geen taal- of rekenniveau 2F beheersen. Dit geldt is niet bedoeld voor de inburgering.
Decentralisatiemiddelen	Dit is extra geld dat de gemeenten/regio mogen gebruiken om in dit geval laaggeletterdheid aan te pakken. Het hoeft in tegenstelling tot de WEB-middelen niet besteed te worden aan de lessen.
Taalniveaus:	
1 F – 2 F	Het taalniveau voor mensen met Nederlands als moedertaal. 1 F is het niveau eind-basisschool/MBO1, 2 F is het taal- en rekenniveau dat gehaald moet worden op MBO 2 en 3.
A1- A2 – B1	Dit is een internationaal niveau. Het geeft aan hoe goed je een tweede taal beheerst (dus niet je moedertaal).

	A2 is het niveau dat inburgeraars tot nu moeten beheersen. In de nieuwe wet is het streefniveau B1. Met dit niveau is de verwachting dat mensen zelfredzaam kunnen zijn op taalgebied.
--	--

*Dit zijn de begrippen zoals we deze in de regio Achterhoek hanteren. Ze kunnen soms afwijken van landelijk gebruikte omschrijvingen.

Bijlage 2 – Samenhang met de diverse domeinen nader uitgewerkt

Financiële zelfredzaamheid

Waarom?

Voldoende kunnen lezen, schrijven en rekenen, is een randvoorwaarde om een stabiele financiële situatie te krijgen en te houden, want:

- Mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen zijn veel vaker langdurig arm dan niet-laaggeletterden. Armoede en laaggeletterdheid gaan hand in hand: laaggeletterdheid is vaak een belemmering om zelfredzaam te zijn en armoede vergroot de kans op laaggeletterdheid (Ecbo en ROA, 2016).
- Mensen die moeite hebben met lezen of rekenen zijn oververtegenwoordigd onder de schuldenaren die zich aanmelden bij schuldhulpverlening (Mesis, 2016).
- Problematische schulden ontstaan vaak doordat de overheid te hoge verwachtingen heeft van de financiële zelfredzaamheid van burgers (WRR, 2016).
- De kwetsbare groep laaggeletterden komt niet makkelijk binnen bij de schuldhulpverlening. Zij weten vaak niet op eigen kracht de juiste weg te vinden (Nationale ombudsman, 2016).

Mensen die laaggeletterd zijn, hebben een andere begeleiding nodig dan mensen die hier geen hinder van hebben.

Samenwerking met andere beleidsterreinen

Schulddienstverlening

Armoedebestrijding

Werk en Inkomen

Met welke (soort) organisaties maken we een koppeling van vraag en aanbod

Organisaties die met schuldhulpmaatjes werken

Voedselbank

Stadbank

Gemeentelijke schuldhulp

Misschien helpt dit

https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/201803_factsheet_THEMA_SLS_Geld_web.pdf

<https://www.schouderonder.nl/publicaties/toolkit-blijf-verbinding-met-laaggeletterden>

https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/Traceren_van_laaggeletterdheid_dmv_het_Mesis-instrument-def.pdf

Participatie en werk

Waarom?

Een betere taal- en rekenvaardigheid versterkt iemands arbeidsmarktpositie en zelfstandigheid. Je vindt sneller een baan en kunt veiliger werken. In veel bedrijven werken laaggeletterden zonder dat collega's dit weten.

Ook mensen die geen betaalde baan (kunnen) hebben, hebben baat bij ontwikkelde basisvaardigheden, zodat ze zelfstandiger en meer participeren in de maatschappij.

Aandacht voor laaggeletterdheid levert de maatschappij, werkgevers en werknemers veel op. Denk aan:

- Lagere maatschappelijke kosten door: lagere zorgkosten, meer inkomsten uit werk (PwC, 2018)
- Laaggeletterdheid valt niet samen met werkloosheid. Een groot deel van de laaggeletterde (jong)volwassenen is actief op de arbeidsmarkt. Van de werkenden is 9% laaggeletterd, van de werklozen is 16% laaggeletterd (Buisman et al., 2013).
- Minder kosten voor werkgevers door: lager ziekteverzuim, minder fouten op werk, werknemers halen sneller certificaten (Ecorys, 2015).
- Meer zelfvertrouwen, trots en plezier (Visscher & Tops, 2015).
- Laaggeletterden hebben drie keer zo vaak een uitkering als niet-laaggeletterden (Christoffels et al., 2016).
- Taalproblemen zijn de oorzaak van één op de tien zware ongelukken in de procesindustrie (Baay, Buisman & Houtkoop, 2015).

Samenwerking met andere beleidsterreinen

Werk en Inkomen

Wet Taaleis

Participatie

Inburgering

Leven lang ontwikkelen

Met welke (soort) organisaties maken we een koppeling van vraag en aanbod?

Werkgeversservicepunt

Bedrijven (sectoren waar meer dan 30% van de werknemers laaggeletterd is: schoonmaak, proces- en voedselindustrie en bouw)

Leer- en ontwikkelbedrijven

Vrijwilligersorganisaties

Misschien helpt dit

<https://www.taalakkoord.nl/toolkit>

<http://www.telmeemettaal.nl/subsidie/werkgevers>

<https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/HR1->

[201901 factsheet THEMA SLS Laaggeletterdheid en werk V2.pdf](#)

Gezondheid

Waarom?

Ruim één op de drie Nederlanders van 18 jaar en ouder (36%) heeft moeite met het verwerken van informatie over hun gezondheid. Ze hebben moeite om informatie te vinden, te begrijpen, te beoordelen en te gebruiken bij het nemen van beslissingen. Zij zijn beperkt gezondheidsvaardig. Alle laaggeletterden hebben beperkte gezondheidsvaardigheden.

Laaggeletterden:

- zijn en voelen zich vaker minder gezond
- hebben een grotere kans eerder te sterven
- maken meer gebruik van zorg van een huisarts en ziekenhuis
- maken minder gebruik van zorg vooraf en nazorg dan niet laaggeletterden.

Om eigen regie te kunnen voeren over je gezondheid, heb je gezondheidsvaardigheden nodig.

Professionals die zorg verlenen moeten zeker weten dat patiënten en cliënten hen begrijpen. Het is dus belangrijk dat zij laaggeletterden herkennen. En dat zij hun communicatie op hen afstemmen. Ook het bespreken van laaggeletterdheid en informeren over scholing in taal en/of rekenen (al dan niet met betrekking tot gezondheid) loont.

Samenwerking met andere beleidsterreinen

Publieke gezondheid

WMO

Sport

Inburgering

Met welke (soort) organisaties maken we een koppeling van vraag en aanbod?

GGD (inclusief consultatiebureau)

Organisaties in de gezondheidszorg (van ziekenhuizen tot diëtisten)

Organisaties die dagbesteding bieden

Sportverenigingen

Misschien helpt dit

<https://www.pharos.nl/thema/laaggeletterdheid-gezondheidsvaardigheden/>

[Taal maakt gezonder - factsheet van Stichting Lezen en Schrijven](#)

Ontwikkeling en kansengelijkheid

Waarom?

Het percentage Nederlandse 15-jarigen dat risico loopt om laaggeletterd te worden, blijft fors toenemen. Van 17,9 procent in 2015 naar 24 procent in 2018 (Staat van het onderwijs 2020)

Nog steeds verlaten jongeren het onderwijs met taal- en/of rekenvaardigheden onder het gewenste niveau 2F. Dit niveau is niet zomaar vastgesteld, maar op basis van de dagelijkse handelingen die van zelfstandige volwassenen worden gevraagd. Als deze vaardigheden te weinig worden toegepast of ontwikkeld, zal het niveau verlagen.

Taalstimulering en ouderbetrokkenheid spelen een belangrijke rol in het schoolsucces van kinderen en dus bij de preventie van laaggeletterdheid. Kinderen van ouders die laaggeletterd zijn, hebben een grotere kans om zelf later ook laaggeletterd te worden. Daarnaast is niet goed kunnen lezen en rekenen slecht voor het zelfvertrouwen van kinderen en jongeren.

Ontwikkeling is niet alleen belangrijk bij kinderen en jongvolwassenen. Iedereen heeft het nodig om een leven lang te blijven ontwikkelen, om zoveel mogelijk regie te houden op zijn eigen leven en keuzes. Ook volwassenen en ouderen.

Samenwerking met andere beleidsterreinen

RMC / Voortijdig schoolverlaten

Onderwijsachterstandenbeleid

Onderwijs

Cultuur

Inburgering

WMO

Met welke (soort) organisaties maken we een koppeling van vraag en aanbod?

Consultatiebureau bibliotheek, school, kinderopvang, welzijn, leerwerkloket, etc.

Het is afhankelijk van de te bereiken doelgroep. In iedere fase van het leven kunnen mensen behoefte hebben aan ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld ook aan ouderen die graag digitaal zelfredzaam willen zijn.

Misschien helpt dit

Het verhaal van Taalambassadeur Ab (zie voorwoord) over hoe het thuis en op school al mis gaat en dit grote gevolgen heeft de zijn verdere leven.

Extra financiering nodig? <http://www.telmeemettaal.nl/subsidie/ouders>

<https://www.ncj.nl/themadossiers/gezondheid/laaggeletterdheid/> Toolkit voor signaleren van laaggeletterdheid bij ouders door JGZ-professionals, ouders ondersteunen bij taalstimulering en waar nodig doorverwijzen naar passend aanbod, inbedden van taalstimulering in het werkproces van de JGZ.

Digitale vaardigheden

Waarom?

Om goed mee te kunnen doen in de maatschappij moet je voldoende digitale vaardigheden hebben. Dat zijn vaardigheden die nodig zijn om te kunnen lezen, schrijven en rekenen op digitale apparaten. Zoals een computer, tablet of smartphone. Of het gebruik van een betaalautomaat of wasmachine. Daarnaast gaat het over begrip van de digitale wereld, zoals het zoeken en beoordelen van informatie, digitale veiligheid en privacy. Er bestaat een groeiende kloof tussen laaggeletterden en geletterden. Een van de redenen is dat er steeds meer digitale vaardigheden van mensen gevraagd worden. Zo is het steeds gebruikelijker voor de overheid en bedrijven om hun diensten online aan te bieden. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van DigiD en het aanvragen van toeslagen.

Laaggeletterdheid maakt het moeilijker om goed te kunnen navigeren, zich te oriënteren en informatie te zoeken en te lezen op internet.

Enkele feiten

- 1,2 miljoen Nederlanders (12 jaar en ouder) hebben nog nooit internet gebruikt (CBS, 2016).
- 2,5 miljoen volwassenen (18% van de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder) heeft grote moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Zij zijn laaggeletterd. Vaak hebben zij ook moeite met de digitale vaardigheden (Algemene Rekenkamer, 2016).
- In Nederland heeft 22% van de bevolking van 12 jaar en ouder geen of weinig ICT-vaardigheden (CBS, 2016).
- Effectief ICT-gebruik van werknemers is op de arbeidsmarkt van groot belang voor de productiviteit van bedrijven (SCP, 2007).
- Veel leerlingen (10 tot 18 jaar) hebben moeite om op internet te zoeken en informatie online op waarde te schatten (Kennisnet, 2017).

Samenwerking met andere beleidsterreinen

Cultuur

Onderwijsachterstandenbeleid

Gezondheid

Werk en inkomen

Met welke (soort) organisaties maken we een koppeling van vraag en aanbod?

Aanbieders van digitale cursussen, zoals o.a. bibliotheken en ROC. Verder alle organisaties die belang hebben bij digitale vaardigheden van hun klanten/cliënten/patiënten/werknemers.

Misschien helpt dit

https://www.lezenenschrijven.nl/uploads/editor/1771800-18_Factsheet_DiVa_v5_WEB.pdf

digitale overheid - digitale inclusie

Wet Inburgering

Wat houdt het in?

Op voorstel van minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft de Tweede Kamer op 2 juli de wet voor een nieuw inburgeringsstelsel aangenomen. Vanaf 1 juli 2021 leren nieuwkomers zo snel mogelijk de Nederlandse taal en gaan ze aan het werk. Gemeenten zijn vanaf die datum verantwoordelijk voor een passend aanbod.

IN de nieuwe wet is een hogere norm voor het taalniveau vastgesteld dan in de huidige wet. Zoveel mogelijk inburgeraars moeten nu taalniveau B1 halen, omdat dit een betere basis is om zelfredzaam te zijn.

Na een uitgebreide intake wordt samen met de nieuwkomer een route naar de inburgering vastgesteld. Er zijn 3 verschillende routes te onderscheiden:

- B1-Route: veruit de grootste groep inburgeraars zal de B1-Route volgen. Ook wordt inburgering gecombineerd met participatie, zoals (vrijwilligers)werk.
- Onderwijsroute: de onderwijsroute is voor jongeren tot 28 jaar. Het is een voltijds-traject van ongeveer 2 jaar. Inburgeraars studeren af op taalniveau B1 en krijgen een aantal noodzakelijke vakken.
- De Z-route (zelfredzaamheidsroute): de Z-route is voor inburgeraars met een lage leerbaarheid. Het is een intensief traject van zo'n 2 jaar, gericht op het zelfstandig kunnen meedraaien in de maatschappij. Deze route wordt niet afgesloten met een examen, maar is volbracht na een eindgesprek met de gemeente en het behalen van een minimale urennorm van 1.600 uur.

Relatie met aanpak laaggeletterdheid

Als nieuwkomers goed inburgeren, zodat ze uitstromen met taalniveau B1 en maatschappelijk actief zijn en hun Nederlandse taalvaardigheden kunnen blijven toepassen, zullen ze geen of weinig beroep hoeven te doen op de door WEB-gefinancierde trajecten.

Er is echter altijd een groep, die hier na de inburgering wel veel baat bij heeft. En dat is dan mogelijk. Zij behoren dan over het algemeen tot de reguliere groep laaggeletterden.

Samenwerking tijdens de inburgering

Het ontwikkelen van de basisvaardigheden speelt een zeer belangrijke rol tijdens de inburgering. Tijdens de inburgering kan gebruik gemaakt worden van de infrastructuur van o.a. het Taalhuis, mits de financiering om dit aanbod te kunnen uitvoeren, gescheiden wordt.

Het eventueel opleiden en begeleiden van vrijwilligers ten behoeve van het non-formele aanbod zal dan extra gefaciliteerd moeten worden uit aanvullende middelen van de Wet Inburgering.

Wat kan helpen?

www.hetbegintmettaal.nl

Het Begint met Taal versterkt taalcoaching voor anderstaligen met materialen, trainingen en advies, zodat meer anderstaligen sneller kunnen meedoen.

Bijlage 3 – Tel mee met Taal (de 10 maatregelen)

Tel mee met Taal 2020-2024

IN Nederland hebben 2,5 miljoen mensen moeite met lezen of met rekenen. Ze vinden het vaak ook moeilijk een computer of smartphone te gebruiken. Om mee te kunnen doen in onze samenleving, heb je deze vaardigheden wel nodig. Daarom noemen we dit basisvaardigheden. Mensen met weinig basisvaardigheden vinden moeilijker betaald werk. Zij krijgen vaker geldproblemen. En zij hebben vaker last van hun gezondheid.

De overheid vindt dat iedereen het recht heeft om mee te kunnen doen. Daarom geeft de overheid de komende jaren extra geld uit aan de basisvaardigheden van kinderen en volwassenen. Met het programma Tel mee met Taal voert de overheid de plannen uit.

Ieder jaar geeft de overheid al 60 miljoen euro uit aan opleidingen voor volwassenen. Het gaat om cursussen taal, rekenen en digitale vaardigheden.

De komende 5 jaar geven we extra geld uit: ieder jaar 25 miljoen euro. Hiermee helpen wij volwassenen die moeite hebben met basisvaardigheden. En we helpen kinderen met een taalachterstand. Dit doen we samen met gemeenten, bibliotheken, werkgevers, mensen in de zorg en maatschappelijke organisaties. En met de mensen zelf.

Zo dragen we samen bij aan een vaardiger Nederland.

Doel 1: Meer mensen aan de slag met taal, rekenen en digitale vaardigheden

Iedereen is uniek. De één kan het beste les krijgen op zijn werk. Een ander doet dit liever thuis, in de bibliotheek of in een buurthuis. Wij willen mensen helpen op een manier die bij hen past. Dat doen we dichtbij huis, in de buurt waar ze wonen. Overal in Nederland.

We gaan meer mensen helpen met de vaardigheden die ze moeilijk vinden. We hebben extra aandacht voor mensen die Nederlands als moedertaal hebben.

Doel 2: Weten wat werkt

Overal in het land verzamelen we informatie over het lesaanbod en hulp aan mensen met weinig basisvaardigheden. Hoeveel mensen hebben lessen gevolgd? Wat hebben de deelnemers geleerd? We gaan de resultaten met elkaar vergelijken. En we zorgen ervoor dat iedereen de resultaten kan bekijken. Bijvoorbeeld op een website.

Iedere gemeente gaat informatie over het aantal deelnemers aan lessen verzamelen. Ook gaan gemeenten onderzoeken welk lesaanbod het beste werkt. Met deze informatie wordt de kwaliteit van de lessen steeds beter.

Doel 3: Goede hulp in elke gemeente

Gemeenten doen al veel om mensen te helpen die moeite hebben met basisvaardigheden. Zij doen dit samen met scholen, werkgevers, bibliotheken, de zorg en maatschappelijke organisaties. Maar dit kan nog beter. Nog niet elke gemeente doet mee. Dat willen we veranderen.

We willen dat binnen 5 jaar elke gemeente meedoet. Dat ze iedereen kunnen helpen die moeite heeft met basisvaardigheden. Kinderen én volwassenen.

Uit: Vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024
Ministerie van OCW.

Om bovenstaande doelen te bereiken heeft het Rijk de volgende 10 maatregelen genomen. Deze maatregelen dragen bij aan de totstandkoming van een constructieve en duurzame aanpak van laaggeletterdheid.

Toepassingen van deze maatregelen worden opgenomen in het Regio Plan Aanpak Laaggeletterdheid in de Achterhoek. Om de stand van zaken, wensen, verbeteringen, voortzetting vast te stellen zijn per maatregel enkele vragen opgesteld. Per organisatie kan worden gereageerd op de meest toepasselijke vragen. De reacties en antwoorden dienen als basis tot de totstandkoming van een uitvoerbaar plan, gedragen door de regio.

De 10 maatregelen

	Maatregel
1	Landelijke investering in het ontwikkelen en uitproberen van nieuwe methoden om meer mensen te bereiken, specifiek onder de NT1- doelgroep.
a	200 extra taalambassadeurs opleiden om deelnemers te werven en organisaties bewust te maken van het belang van toegankelijke dienstverlening.
b	1.000.000 mensen met lage basisvaardigheden bereiken via directe communicatie
2	Bestuursafspraken basisvaardigheden
a	Is inmiddels vastgesteld en ondertekend in september 2019
b	Uiterlijk eind 2024 zijn gemeenten in staat regie te voeren op de aanpak van laaggeletterdheid
3.	Extra budget voor gemeenten om de bestuursafspraken (maatregel 2) uit te voeren. 5 miljoen in 2020 tot 7,3 miljoen in 2024.
a	Het aantal bereikte deelnemers door gemeenten groeit jaarlijks tussen 2021-2024, na een 0-meting in 2020.
b	De gemeenten werken toe naar een aantoonbaar evenwichtiger bereik van diverse subgroepen, NT1 in het bijzonder.
c	IN elke AMR is een formeel en non-formeel aanbod voor taal- reken- en digitale vaardigheden.
4.	Er komt een nieuw landelijk ondersteuningsprogramma laaggeletterdheid. In de periode 2020-2024 groeien met hulp van dit programma:
a	Het aantal gemeenten met een duurzame, integrale aanpak van laaggeletterdheid (naar 250)
b	Het aantal organisaties dat het Taalakkoord Werkgevers heeft getekend naar 500
c	Het aantal organisaties dat cursisten werft, traint of ondersteunt naar 2000
5.	Extra investering in taalscholing op de werkvloer (3 miljoen/jaar)
a	Tussen 2020-24 worden in totaal 30.000 werknemers bereikt met taalscholing
b	Tenminste 1000 verschillende werkgevers investeren in cursussen
6.	Landelijk ondersteuningsprogramma leesbevordering voor laagtaalvaardige gezinnen en preventie achterstand. Budget: 2 miljoen / jaar
	Via bibliotheken:
a	Educatieve gezinsaanpak voor laagtaalvaardige gezinnen

b	Samenwerken met Voor- basisschool en middelbaar onderwijs.
c	25.000 laagtaalvaardige ouders worden bereikt met taal- en leesactiviteiten ter bevordering van de educatieve thuisomgeving van kinderen
7.	Certificering Taalhuizen en inzichtelijk maken van de educatieve dienstverlening Budget: 500.000 /jaar
a	Kwaliteit van aanbieders wordt vergelijkbaar en openbaar gemaakt.
b	Tenminste 200 taalhuizen worden gecertificeerd door CBCT
c	Alle openbare bibliotheken zijn gecertificeerd op de kwaliteit van educatieve dienstverlening voor jeugd en volwassenen
8.	Nieuw landelijk expertisepunt basisvaardigheden. Vanaf 2020 wordt nieuwe kennis en expertise vraaggestuurd en in samenhang ontwikkeld en gedeeld door alle betrokken partijen.
9.	Nieuw landelijke monitor In alle arbeidsmarktregio's wordt het bereik en effect van de aanpak van laaggeletterdheid op vergelijkbare wijze periodiek in kaart gebracht, met oog voor de grote diversiteit aan deelnemers en het ondersteuningsaanbod. Dit wordt via een website openbaar gemaakt.
10	Lerende aanpak: ruimte voor experimenten. Er worden tussen 2020-2024 jaarlijks minstens 2 experimenten ondersteund Budget: 200.000/jaar